

PJ:n kynästä

Suomi 100 huipennus lähestyy

Kulunut vuosi on ollut osallistumisen riemujuhlaa. Ihmisille on Varkauden talousalueella tarjottu valtava määrä erilaisia tapahtumia. Niin kuin lähes kaikkialla Suomessa. Ja huipennus on vasta edessä. Warkaus-seura on kunnostautunut monella eri tavalla ja tasolla yhteisön kanssa vuorovaiikutuksessa. Seuralla on ollut niin sanotusti monta rautaa tulella vuonna 2017 – Kovat juhlat edellyttää kovaa työtä.

Seura on saanut olla osana alueen per-

heiden juhlissa jakamalla kaupungin tukemana perheille ja heidän vuonna 2017 syntyneille lapsille perinnekelloja. Useita vuosia valmisteltu kirja juhluvuotta koskien ja sitä silmällä pitäen on menossa näinä päivinä painoon. Saimaa-brändi hengessä on käynnistetty toimenpiteet Tyyskänhovin rannan kunnostamiseksi. Tyyskänhovin rakennuskanta täyttää ensi vuonna 160 vuotta ja olisi mahtavaa saada juhlia sitä Saimaan rannalla, talon takapihalla. Siinä on jo yksi

nähtävyys niin paikkakuntalaiselle kuin turistillekin. Oletteko kulkeneet Navitaksen rantaa loppukesän iltoina? Rantabulevardi tekee oikeutta koko alueen historialle ja saa usein miettimään edellisten sukupolvien puurtamista meidän eteen. Se on samaan aikaan kaunista ja modernia.

Tsempataa yhdessä juhluvuosi loppuun ja tehdään tilinpäätökset sitten ensi vuonna. Kovan työn jälkeen ja mukava tarkastella tuloksia.

Juhlavuoden suuret juhlallisuudet polkaistaan käyntiin Anteron päivänä 30. marraskuuta klo 13.00 Warkaus-Salissa.

Kaikki ovat tervetulleita! Welcome Välkommen!

Jaakko Ikonen,
Warkaus-seura ry:n puheenjohtaja

Kotiseutuliike haluaa rakentaa kaikille yhteistä Suomea

Suomen Kotiseutuliiton hallituksen puheenjohtajan **Kirsi Moisanderin** puhe Valtakunnallisten kotiseutupäivien avajaisissa Jyväskylässä 11.8.2017

Hyvät jyväskyläläiset, hyvät kotiseutuväki

Valtakunnalliset kotiseutupäivät kokoavat vuosittain yhteen ihmisiä eri puolilta Suomea tutustumaan toistensa kotiseutuihin sekä tutustumaan omaan asuinpaikkakuntaan ja maakuntaan vieläkin paremmin. Niin tänäkin vuonna, ja kuten näemme, runsain määrin.

Kotiseutupäivät – kuulostaa museolta tai muuten vaan vanhanaikaiselta – mitä se tarkoittaa?

Meillä jokaisella on kotiseutu. Joillakin niitä voi olla useampia, ja joku toinen voi olla sitä mieltä, ettei hänellä ole kotiseutua ollenkaan. Hän ei ole mistään kotoisin, kunnes muistaa, että kyllä minä kuitenkin ajattelen lämmöllä paikkaa, jossa asuin muutaman vuoden.

Suomi 100 –juhlavuonna Suomi, kotiseutu ja paikallisuus ovat olleet tärkeitä keskustelun aiheita. Ja ajassamme merkittävät sote- ja maakuntauudistukset ovat nostaneet entistä keskeisempään asemaan

paikallisuuden, osallisuuden ja ihmisten tasapuoliset oikeudet palveluiden saatuudessa.

Keskustelussa ovat nyt myös oikeus asua ja elää eri puolilla Suomea sekä työn, koulutuksen ja toimeentulon mahdollisuudet kasvukeskusten ulkopuolella ja se, huomioidaanko eri puolilla Suomea riittävästi kulttuurin ja hyvinvoinnin vahvistavaa yhteyttä – siis kulttuuripalveluiden ja toiminnan saatavuuden tasapuolisuutta.

Kotiseudut ovat muutoksessa. Jyväskylässä yhä uudet suomalaiset ja muualta tulleet opiskelijasukupolvet hankkivat kaupungissa koulutuksensa ja siirtyvät sitten uusille tai vanhoille kotiseuduilleen rakentamaan tulevaisuuttaan ja uudistuvaa yhteiskuntaa. Osa heistä jää Jyväskylään kaupungin uusiksi pysyviksi asukkaiksi, osa hakeutuu muualle Suomeen ja maailmalle. Jyväskylä on yksi maamme kasvun ja kehityksen vetureista, mutta moni muu paikkakunta ikääntyy ja tyhjenee työn ja toimeentulon puuttumisen vuoksi.

Miksi näin? Koulutuksen tasa-arvo on myös mahdollisuuksien tasa-arvo. Jokaisella on mahdollisuus valita kotiseutunsa, työ- ja asuinpaikkansa. Osaaminen ja

tutkimus ovat korostuneet, imago, elämäntapa ja samoin ajattelevien kokoontuminen samoilta paikoille keskittävät ihmisiä yhä enemmän kasvukeskuksiin tai vahvasti profiloituneisiin paikkakuntiin ja alueisiin.

Muualta tulleen on helpompi olla muiden muualta tulleiden kanssa ja rakentaa yhdessä uutta yhteisöllisyyttä.

Alueiden eroista on siirrytty jälleen keskustelemaan luokkaeroista. Ihmisten sijoittumista luokkiin on pohdittu niin tutkimuksessa kuin Helsingin Sanomien ja monen muunkin median piirissä.

Onko luokkaretki ryhmästä toiseen tänään yhtä mahdollinen kuin se oli 1970–80 luvuilla? Realismia on, että sosiaaliset erot kasvavat ja muutos näkyy alueellisina eroina niin toimeentulossa, kouluttautumisessa, hyvinvoinnissa, terveyden hoidossa kuin rikollisuuden lisääntymisessä tai sen puuttumisessakin.

Alueet, paikat ja ihmisten mahdollisuudet eroavat, mutta mikä meitä yhdistää? Suomalaisuuden vahva ydin on yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys, joka ei vain sulkeudu itseensä eikä estä muita tulemasta mukaan, vaan ottaa vastaan muualta tulevia, heikommissa tai paremmissa asemassa olevia,

erilaisia ja eri tavoin ajattelevia. Me haluamme rakentaa yhteistä Suomea, jossa kaikilla on mahdollisuus hyvään elämään.

Huolimatta siitä, että elämä on meitä kuljettanut milloin minnekin päin maailmaa, meillä on sydämessä tunne siitä, että kuulumme jonnekin: Suomeen, Jyväskylään, entiseen kotipaikkaan tai kotimaahan, johonkin joka on rakentanut meistä MINÄN. Sitä kotiseututyö on: huolehtimista kotiseudusta, kotiseudun mahdollisuuksista ja ihmisistä, iästä asemasta tai paikasta riippumatta.

Välittämistä siitä, että kukin meistä jaksaa jatkaa työtään ja elämäänsä, huolehtia lapsista ja vanhuksista, perustaa yrityksiä ja luoda työtä itselle ja toisellekin, niin että kotiseudut kasvavat ja kehittyvät.

Luoda mahdollisuuksia osallistua ja osallistaa sekä ylläpitää kotiseutujen perinnettä yhä uusien ja uusien sukupolvien jatkettavaksi ja uudistettavaksi. Kaikesta tästä ja monesta muusta kotiseutuja koskettavasta saatte kokemuksia ja tunnelmia näiden päivien aikana. Kotiseutuväen mukana on mukava olla.

Hyvää itsenäisyyspäivää juhluvuotta sekä lämpimästi tervetuloa valtakunnallisille kotiseutupäiville!

Kreeta Haapasalo – kuka hän olikaan?

Sirpa Ollikainen

Kreeta Haapasalo soittamassa kannelta. (Kuva: Varkauden museot/A. Ahlströmin kokoelmat)

Kreeta Haapasalo, kanteleensoittajana ja laulajana omana aikanaan tunnetuksi tullut kansantaiteilija on Pohjanmaan ulkopuolella jäänyt unohduksiin. Varkaudessa on Kreeta Haapasalon muistomerkki, jossa kerrotaan hänen asuneen täällä.

Kreeta Järvilä syntyi 13.11.1813 Kaustisilla Järvilän tilalla, josta sukunimi. Päivistä ja vuosiluvusta ollaan epävarmoja, mutta ylläoleva ajankohta on yleisesti otettu käyttöön. Kreeta aloitti 6-vuotiaana kanteleensoiton opiskelun naapurin isännän soittimella. Sitten hänen veljensä nikkaroi hänelle oman kanteleen. Viulunsoittoakin hän opetteli, mutta isäntä oli sitä mieltä, että se ei ole tyttöjen soitin.

Kreeta meni 13-vuotiaana piaiaksi vanhemman siskonsa perheeseen. Siellä hänel-

le tulivat tutuiksi kaikki maalaistalontalon työt. Muutaman vuoden kuluttua hän palasi vanhempiensa luokse. Sieltä hän kiersi näppäräsormisena taloissa ompelemassa. Sitten hän oli muutaman vuoden piikana, mutta ompeli siinä sivussa.

Avioon Kreeta meni 23-vuotiaana talonpoika **Joonas Virkkalan** kanssa. He jäivät asumaan Joonaksen kotitaloon. Yhteiselo ei kuitenkaan sujunut. He muuttivat Joonaksen saamaan mökkiin, ja siitä Kreetan vanhempien luokse. Sieltä he muuttivat Kälviälle, sieltä Yliveteliin ja sitten Halsualle. Joonas oli Kreetan sanojen mukaan ”mies, jolla on liikkuvainen luonto”, jonka vuoksi he vaihtoivat asuinpaikkaa usein.

Vuosien kuluessa Kreeta ei ollut luopunut kanteleestaan, vaan oli soitellut sitä

omaksi ja perheensä iloksi. Hän oli ruvenut myös laulamaan niin soittaessaan kuin töitä tehdessäänkin. Ompelemassakin hän kävi edelleen. Kerran ommellessaan hän jälleen lauleskeli, jolloin räätäli totesi, että jos hänellä olisi yhtä hyvä ääni kuin Kreetalla, niin hän ei muuta tekisikään kuin laulaisi. Tämä painui syvälle mielen sopukoihin.

Perhe kasvoi, ja rahaa tarvittiin enemmän. Lapsia kertyi kaikkiaan 11, joista kaksi kuoli pieninä. Rahan puutteen tullessa Kreeta otti kanteleensa ja lähti kylälle laulamaan ja soittamaan kannelta. Kävipä hän soittamassa tansseissakin. Lapsien kasvaessa matkat pitenevät, ja hän rupesi ottamaan mukaansa pari poikaa. Kuskina usein oli aviomies Joonas. Parhaiten maksoivat herrasväet, sillä he osasivat kuunnella ja nauttia kuulemastaan. Mukana olevat lapset hellyttivät kuulijoita, ja naisten kukkaronnyörit ja isäntien lompakot avautuivat maksajilla reilummin.

Pitkiäkin aikoja, jopa kuukausia kestäneet kiertelemiset teki mahdolliseksi Kreetan äiti. Hän oli Kreetan isän kuoleman jälkeen muuttanut tyttärensä luokse, ja hoiti soitto-matkojen aikana lapsia.

Ensimmäisellä Helsingin matkalla v. 1853 professori **Zachris, Sakari, Topelius** kirjoitti artikkelin Kreetasta Helsingfors Tidningariin. Siinä hän esitteli kanteleensoittajan hänen silloisen kotitalonsa mukaan Haapasaloksi. Kreetalle oli sukunimi syntynyt! Siitä haastattelusta alkoi myös kansanmuusikon ja –musiikin tunnettavuus

suomenruotsalaisen sivistyneistön piirissä.

Suomen kaupungit Kreeta kanteleineen kierteli tarkoin. Itä-Suomessa hän viipyi ainakin Kuopiossa ja Joensuussa, josta oli tarkoitus vierailla sekä Sortavalassa että Käkisalmissa, mutta siitä matkasta ei ole kirjoitettua tietoa. Viipurissa hän kävi useammankin kerran ja Pietarissa kahdesti. Tampereen ja Turun matka ulottui Tukholmaan saakka.

Kreetan tytär **Kreeta Sofia, Fiia**, oli avioitunut **Joose Räisäsen** kanssa. Heidän kotinsa oli Leppävirran Sarkamaässä. Fiia oli kertonut äidilleen ikävästä, jota hän koko ajan tuns. Hän pyysi perhettään muuttamaan vähän lähemmäksi häntä. Niin Kreeta, Joonas ja lapsista **Matti** ja **Toini Matilda, Tilda**, muuttivat lähelle Varkauden tehtaita v. 1873, nykyiselle Taulumäelle. Tavattuaan Kreetan tehtaan johtaja **Paul Wahl** nuorempi, tarjosi heille kodiksi arentitilaa, josta oli maksettava vuokraa, mutta johon kuului maan nautinta- ja käyttöoikeus. Sopimus tehtiin viideksi vuodeksi. Varkauden Tehtaan johtaja kuoli, ja sopimus oli uusittava. Se ei kuitenkaan onnistunut. Oli lähdettävä pois, ja arentistakin jäi velkaa maksettavaksi.

Arenti-vuosien aikana oli Matti-poika rakentanut mökin, jossa oli kaksi huonetta. Siihen mökkiin he siirtyivät asumaan. Kreeta ja Tilda rupesivat leipureiksi, ja myymiensä vehnästen tuotolla he saivat rahaa välttämättömään, jopa arenti-velkaakin maksetuksi.

Fiia oli ennen naimisiin menoaan ollut äi-

Suomi 100 – LakiMajakka 10

”Suuri kiitos asiakkaillemme! Pyrimme olemaan luottamukseenne arvoisia myös seuraavat kymmenen vuotta.”

Jaakko Ikonen

LAKIMAJAKKA

Ahlströminkatu 10, 78250 Varkaus
www.lakimajakka.fi

tinsä soittomatkoilla mukana. Avioiduttuaan matkat jäivät. Kreeta tunsu itsensä kömpelöksi yksin soittaessaan ja laulaessaan, sillä Fiia oli hyvä laulaja ja soittaja. Muutamia markkinamatkoja hän teki, ja samoin kävi kutsuttuna konsertoimassa.

Kreeta vietti mökissä hiljaiseloa, mutta vieraita hänellä kävi soittoa kuuntelemassa. Hänen luonaan vieraili mm. taidemaalari **Arvid Liljelund**, joka maalasi kanteletta seisaallaan soittavasta Kreetasta taulun. Siinä oli kuvattuna myös hänen pojanpoikansa, joka seuraa mummin sormia. Maalauksen nimeksi sopisi myös ”Thminen elämäntyönsä keskellä” tai ”Vanhus ja lapsi”, toteaa 25-vuotias tuleva kansanrunouden keräilijä, **Lilli Lilius Kreeta Haapasalon**, 73-vuotias, sanelemasta ja v. 1887 valmistuneesta kirjoittamassaan Kreetan elämäkerassa.

Samana kesänä vieraili tohtori **Hällströmin** kotona **Ilmari Krohn**. Hällströmien poika **Adolf Johannes, Hannes**, muistelmissaan lapsuudestaan ja nuoruudestaan Tyyskänniemessä, kertoo käyneensä usein Kreetan mökissä, myös Ilmari Krohnin kanssa. Mahdollisesti tämä nuori vieras oli Hällstömeillä musiikki-matineassa kuullut Kreetan soittamista ja laulamista, jonka sävelmistä suurin osa oli muusikon itsensä säveltämiä ja sanoittamia. Ilmari Krohn oli muusikko, ja hän Kreetan luona nuotinsi tämän soittoja. Tunnetuin sävelmistä on ”Kanteleeni”, jonka hän oli laulanut omilla sanoillaan. Kaikki kansakoulun käyneet ovat luultavasti laulaneet tai ainakin kuulleet pastori **Kleofas Immanuel Nordlundin** sanoittaman ja Kreeta Haapasalon säveltämän laulun ”Mun kanteleeni kauniimmin...” Toinen tunnetuksi tullut ja usein joulun aikaan radiossa soitettu on ”Kreeta Haapasalon joululaulu”, joka tunnetaan myös nimellä ”Köyhän lapsen joulu”.

Varkaudessa vierailustaan v. 1938 tohtori Hannes Hällström kertoo kävelleensä katsoimassa Kreetan mökkiä. Mökki oli entisellään. Sen ympärillä kasvavat koivut ja pihlajat olivat paikoillaan, mutta paljon suurempia kuin 50 vuotta aikaisemmin!

Viimeiset pidemmät esiintymismatkansa Kreeta Haapasalo teki 1880-luvun lopulla. Hän vieraili laulujuhlilla, joihin hän kutsuttuna tutustui Jyväskylässä v. 1887. Konsertti siellä oli kirjoitusten mukaan mahtava. Mukana soittamassa ja laulamassa olivat myös tytär Fiia sekä siskontyttö **Sanna-Liisa Östermark**. Yleisöä oli täysi lukion sali, eteistilat ja vielä pihamaallakin, jonne kaikki ikkunat olivat auki!

Kesällä hän vielä vieraili Viipurissa Yleisessä maanviljelyskokouksessa. Seuraavina vuosina Laulu- ja soittojuhlat pidettiin Tampereella, sitten Kuopiossa ja v. 1890 Jyväskylässä. Siellä Kreetalla oli mukana Sanna-Liisa Östermark. Pääsymaksullinen konsertti oli esiintyjien itsensä järjestämä, ja maksullinen kutsu julkaistiin sanomalehdessä. Tämä lienee ollut ainoa Kreetan itse järjestämä ja maksullinen konsertti!

Warkaus-seura ry vuokraa
-lehtipuhallinta
-oksasilppuria
-maajyrsintä
Lisätietoja puheenjohtajalta
numerosta 040 374 4158

Kreeta Haapasalon ja Joonas Virkkalan lähes 53-vuotinen avioliitto päättyi 20.5.1890, jolloin Joonas kuoli. Heidän tyttärensä Fiia oli perheineen muuttanut Jyväskylään. Sinne Kreetakin muutti. Hän soitteli kannelta kaupunkilaisille, jotka kuuntelivat häntä sankoin joukoin arvostaen hänen taitojaan.

Aamuyöllä 29.3.1893 ”Hellästi rakastettu äitimme nukkui kuolon uneen äkillisen sydänhalvauksen kautta uskossa vapautuakseen.” Näin oli luettavissa sanomalehti Keski-Suomessa 30.3.1893. Myöhemmin lehdessä oli jatkoa edelliseen: Edellisenä iltana hän oli ollut vielä soittelamassa erään tuttavaperheen luona. Suremaan jäi neljä lasta, seitsemän lastenlasta, kolme lastenlastenlasta ja kaksi vavyä. Haapasalo olisi tuona vuonna täyttänyt 80 vuotta. Hänet haudattiin Jyväskylän vanhaan hautausmaahan huhtikuun kolmantena päivänä 1893.

Varkauden kaupungin verkkosivujen kulttuurisivuilla osiossa taideteokset on otosikko Kansantaiteilija Kreeta Haapasalon muistomerkki, 1985.

Kulttuurilautakunta oli saanut kesäkuussa 1983 Taulumäen Rotaryklubilta kirjeen, jossa esitettiin kulttuurilautakunnalle toivomus ryhtyä toimenpiteisiin Kreeta Haapasalon muiston kunnioittamiseksi. Perusteluina he esittivät, että Haapasalo oli vai-

kuttanut Varkauden seudulla pitkän ajan. He olivat hautakivestä todenneet, että kanteleensoittajan syntymästä tulisi marraskuussa kuluneeksi 170 vuotta. Muistomerkki pystytettiin nykyisen Soisalo-opiston ja sen vieressä olevan pysäköintialueen väliselle kummulle. Juuri siinä oli aikoinaan sijainnut Haapasalon mökki. Muistokiveksi tuotiin muualta Varkaudesta kookas luonnonkivi. Siihen kiinnitettiin muistolaatta. Sen oli valmistanut Kuopion Koti- ja taideteollisen oppilaitoksen opiskelijat opinnäytetyönään. Laatasta on kuva mökistä ja teksti:

KANTELEENSOITTAJA
KREETA HAAPASALO
S. 1813. KAUSTISILLA
K. 1893 JYVÄSKYLÄSSÄ.
ASUI VARKAUDESSA
VUOSINA 1873–1890.

Lähteet: Toimittaneet Ilkka Kolehmainen ja Vesa Tapio Valo, Kreeta Haapasalo – Ikonni ja ihminen, Kansamusiikki-instituutin julkaisuja 31, Kaustinen 1990. Hällström Hannes, Muistelmia elämäni taipaleelta, Helsinki 1942, Käsikirjoitus, Warkaus-seuran arkisto. Varkauden kaupungin verkkosivut/kulttuuri/taideteokset, Kansantaiteilija Kreeta Haapasalon muistomerkki, 1985.

Kreeta Haapasalon muistomerkki Soisalo-opiston vierustalla (Kuva: Vesa Moilanen)

Ajanhammas on ehtinyt puraisemaan muistomerkissä olevaa laattaa. (Kuva: Vesa Moilanen)

Avainasioissa apu löytyy täyden palvelun lukkoliikkeestä

LUKKO-SUTELA

ABLOW VALTUUTETTU

Häyrisentie 2, 76100 Pieksämäki.
Puh. 015-228 990

www.lukko-sutela.fi

Ravintola
TYYSKÄNHÖVI

Wredenkatu 4
puh. 040 717 8491

Vuosikokoustamassa Jyväskylässä

Sirpa Ollikainen

Suomen Kotiseutuliiton vuosikokous pidettiin 11.8.2017 Jyväskylässä. Kokouksen avasi Suomen Kotiseutuliiton valtuuston puheenjohtaja professori **Janne Vilku**. Tässä yhteydessä palkittiin ansiokaasta toiminnasta kaksi yhdistystä.

Vuoden 2017 kotiseutuyhdistyksenä palkittiin Vantaa – Seura ry. Yhdistys on aktiivinen kaupungin ja maaseudun eri puolet huomioon ottava kotiseutuyhdistys, joka luo yhteistä Vantaa – henkeä väestöön.

Vuoden 2017 kaupunginosana palkittiin Helsingin Vuosaari. Siitä on muotoutunut perinteisten yhdistystoimintojen lisäksi useiden kulttuurien ja myös nuorten asukkaiden vilkkaasti toimiva kaupunginosa. Valinnat suorittaa vuosittain Suomen Kotiseutuliitto.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin 180 -juhlavuottaan viettävän Jyväskylän kaupunginjohtaja **Timo Koivisto**.

Kokoukseen osallistui virallisia osanottajia 120:stä jäsenyhdistyksestä, sekä kolme Kotiseutuklubin jäsentä.

Valittiin toimikunta kirjoittamaan kokouksen julkilausuma, jonka otsikko oli "Kaikilla on oikeus kotiseutuun!" Se esitettiin kokouksen lopuksi viimeisenä asiana. Kuultiin selonteko vuoden 2016 toiminnasta ja taloudesta. Molemmista keskusteltiin.

Lähiajan toiminnan päälinjaksi hyväksyttiin jo vuosi sitten käsitelty ja hyväksytty tavoitteet, jotka on toimeenpantu kuluvan vuoden alussa:

- Kulttuurisesti monimuotoinen Suomi ja suomalaisuus
 - Asukkaiden osallisuuden vahvistaminen
 - Uudet toimintamuodot kotiseututyössä
- Valtuuston puheenjohtajan, jota myös Suomen Kotiseutuliiton puheenjohtajaksi kutsutaan, toimikausi on kaksi vuotta. Puheenjohtajana on toiminut kaksi kautta Jyväskylän yliopiston museologian professori Janne Vilku Orimattilasta. Vaalivaliokunnan puheenjohtaja **Markku Monnonen** esitti vaalivaliokunnan esityksenä, että Suomen Kotiseutuliiton puheenjohtajaksi valitaan professori Janne Vilku kolmanneksi kaudeksi.

Kokoustajat kannattivat esitystä. Professori Janne Vilku valittiin yksimielisesti jatkamaan Suomen kotiseutuliiton puheenjohtajana.

Suomen Kotiseutuliiton valtuustossa on puheenjohtajan lisäksi 30 jäsentä. Jokaisesta maakunnasta on oma edustaja. Toimikausi on kaksi vuotta. Se alkaa vuosikokouksesta ja päättyy vuosikokoukseen. Puolet jäsenistä on vuosittain erovuorossa. Lisäksi valtuustossa on asiantuntijajäsenet Maakuntaliitoista, Arkistolaitoksesta ja

Kaupunkityöstä, yksi jokaisesta. Heidän toimikautensa ei ole kausiin sidottu. Maakunnittain valittavat valtuuston jäsen ehdokkaat valitaan Suomen Kotiseutuliiton ja Maakuntaliiton yhteisessä kokouksessa. Ajankohtaisten asioiden käsittelyn lisäksi valitaan alueellinen valtuustoehdokas. Lopullisen valinnan suorittaa Suomen Kotiseutuliiton vuosikokous.

Toimikausien lukumääräksi Suomen Kotiseutuliitto suosittaa vähintään kahta ja enintään kolmea kautta peräkkäin. Pohjois-Savosta on valtuuston jäsenenä valittaessa toiminut varkautekainen, sittemmin Kuopioon muuttanut HTM **Jyrki Haapala**. Hän ei enää halunnut jatkaa. Hänen tilalleen valtuustoon valittiin luokanopettaja **Anna-Maija Korhonen** Tervosta, joka on myös Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liiton hallituksen jäsen.

Eräässä vuosikokouksessa päätettiin, että vaalivaliokunta koostuu niistä valtuutetuista, jotka jättävät paikkansa valtuustoss. Vaalivaliokunnan tehtävänä on valmistella valtuuston vaalia ja tehdä oma ehdotuksensa valinnoista. Nyt nimetyn vaalivaliokunnan puheenjohtajaksi valittiin VTM Risto Piekka ja lisäksi neljä jäsentä, joista yksi on HTM Jyrki Haapala.

Ennen kokouksen päättämistä kuultiin julkilausuma, joka löytyy tästäkin lehdestä.

Vuoden kotiseututeko-palkinto Rantasalmelle

Suomen Kotiseutuliitto on myöntänyt Vuoden kotiseututeko -palkinnon rantasalmelaiselle yrittäjä **Markus Heiskaselle** Hotel & Spa Resort Järvisydämen rohkeasta ja visionäärisestä uudistustyöstä ja uskosta kotiseudun menestykseen matkailun alalla.

Markus Heiskanen on perheineen luonut Rantasalmen Porosalmelle keskiaikaisuudesta ponnistavan matkailukonseptin jo parikymmentä vuotta sitten, kehittänyt kohdetta paikallisuudesta käsin, ja viimeimpänä innovaationa on kallioon louhittu Järvikylpylä.

Luonnosta ammentavan matkailukohteen toiminta jatkuu jo 11:ttä sukupolvea: ensin kestikievarista matkailutoimintaan ja nyt täysin uudella lailla, Saimaan vettä hyödyntävällä kylpyläkonseptilla.

Matkailualaan kasvanut

Markus Heiskanen on kasvanut matkailualaan. Järvisydämen perusti aikoinaan hänen isänsä **Jari Heiskanen**.

Matkailu Rantasalmen Porosalmella alkoi kuitenkin jo vuonna 1658, kun Venäjän tsaari lahjoitti Heiskasen suvun päämiehelle 600 hehtaarin niemekkeen Porosalmelle.

ta kiitokseksi hyvästä sotilaspalveluksesta. Lahjoituksen vastineena oli velvoite kestikievarin rakentamisesta ja ylläpidosta.

Kestikievarin pyörittäjänä Markus Heiskanen edustaa suvun yhdettätoista sukupolvea. Hänelle sukutausta on voimavara.

– Kotiseutu, oma kotitila on rakkain paikka, enkä haluaisi olla missään muualla. Omaa Järvisydäntä on ollut mukava tehdä, etenkin kun mukana on ollut isä ja oma perhe.

Ruokalistasta lähtien paikallista

Hotel & Spa Resort Järvisydämen kylpylä ja elämyshotelli tarjoavat ainutlaatuiset puitteet virkistytymiseen luonnon keskellä.

Järvisydämen naapurissa sijaitsee Linnansaaren kansallispuisto, jossa asuvat niin saimaannorppa ja kuin kalasääskikin. Seutu tarjoaa monia mahdollisuuksia luontomatkailuun, muun muassa norpparetkiä, patikointia, melontaa, kalastusta ja retki-luistelua.

– Alueen elinvoima syntyy ennen kaikkea

Saimaasta ja Linnansaaren kansallispuistosta, ainutlaatuisesta järviympäristöstä.

Luontoelämys on tuotu myös Järvikylpylään: kallioseinää, luonnonkiveä, satoja vuosia vanhaa uppopuuta. Vanhat materiaalit kertovat paikan ja yrityksen historiasta ja luovat kestikievaritunnelmaa, josta ammentaa myös hotellin ruokatarjontaa.

Paikallisuuskin on suuressa roolissa Järvisydämen toiminnassa.

– Teemme mahdollisimman paljon paikallisin voimin ja raaka-ainein, ruokalistasta lähtien. Tarjolla on perinteisiä makuja ja savolaista lähiruokaa.

Vahva tahto kotiseudun kehittämiseen

Matkailukeskus Järvisydämen uudistamiseen käytettiin 10 miljoonaa euroa ja kolme vuotta. Kallioon louhittu Järvikylpylä on uudistustyön viimeinen vaihe, joka lisää kohteen ympärivuotisuutta sekä täydentää ison alueen matkailupalveluita.

Uudistamisessa ovat olleet mukana niin Rantasalmen kunta, paikalliset pankit ja yritykset kuin Etelä- ja Pohjois-Savon ELY-keskuksetkin. Rakentamisvaihe tarjosi töi-

tä paikallisille yrityksille ja ihmisille, ja työtä on tarjolla jatkossakin.

Järvisydän kuuluu vuonna 2000 syntyneeseen SaimaaHoliday-yritysverkostoon, jossa on mukana kahdeksan Rantasalmella ja Oravissa toimivaa luontomatkailu- ja majoitusyritystä.

Verkosto hyödyntää Linnansaaren kansallispuiston ja sitä ympäröivien järvi-alueiden luontomatkailulle tarjoamia mahdollisuuksia. Verkoston toimijoita yhdistää vahva tahto lisätä kotiseudun ja lähiympäristön tunnettuutta sekä kehittää alueen matkailua.

Rakkaudesta kotiseutuun

Vuoden kotiseututeko julkistettiin Jyväskylän Valtakunnallisten kotiseutupäivien avajaisissa perjantaina 11. elokuuta.

Suomen Kotiseutuliitto haluaa edistää hyvin toteutettua kotiseututyötä. Vuoden kotiseututeko –palkinnon voi saada hanke, henkilö tai vaikka hyvä tapahtumakonsepti.

Valintaan vaikuttavat erityisesti asukkaiden ja yhteisöjen omatoimisuus, aloitteellisuus sekä uudet toiminta-ajatukset ja hyvät ideat. Kotiseutuliitto on valinnut Vuoden kotiseututeon vuodesta 2005 lähtien.

Muistojen valokuvanäyttely Perinnekelkkoja lahjoitettiin

Teksti ja kuva: Auli Rummukainen

Marketta Palkeinen, 87-vuotias, katseli tuttuja rakennuksia näyttelyssä ja kertoi muistojaan kylästä. Hän syntyi v. 1931, ja asui Käärmeniessä ukkinsa 1920-luvulla rakentamassa hirsitalossa, nyt Puusepänkadulla. Talo on purettu. Kuoppakankaalla Palkeinen asui 40 vuotta, josta palasi Käärmeniemeen, ja asuu siellä edelleenkin.

–Olen asunut lapsena tuossa talossa.
–Tämä on entinen Seppäsen kauppa Käärmeniessä. Muistan, kun kävin siellä ostoksilla.
–Tässä talossa asuivat minun kummini.
–Vesipostista haettiin vettä.
–En tiennytkään, että Jukolan talo oli ollut aikaisemmin hotelli.
–Ajatella, Lehtoniessä kulki linja-auto, jopa kaksikin!
–Onko Isotalo vielä Lehtoniessä?
–Oliko Lehtoniemen vanha koulu noin kaunis? Missä se sijaitsi?
–Muistan, kun nousin lättähattuun Lehtoniemen pysäkiltä.
Tällaisia muisteluita kuului, kun näyttelyyn tutustujat muistelivat menneitä aikoja kuvia katsellessaan. Joku sanoikin näyttelyä nostalgiseksi matkaksi menneisyyteen.

Näyttely kiinnosti erityisesti ihmisiä, jotka olivat joskus aikaisemmin asuneet Lehtoniessä tai Käärmeniessä. Monet löysivät kuvista tuttuja kasvoja, lapsuuden leikkiverreita, naapureita ja koulukaverieita. Jotkut kuvien yli 100 vuotta vanhoista taloista ovat vielä pystyssä ja hyvässä kunnossa, mutta monet rakennukset on purettu. Jokainen kävijä saattoi havaita, kuinka kylät ovat muuttuneet aikojen saatossa.
Lehtoniemen ja Käärmeniemen Kylät ry halusi osallistua Suomi 100– juhlaan pystyttämällä valokuvanäyttelyn (5.–15.9.) kirjaston näyttelytasanteelle. Näyttelyn teemana oli Kyläläisten elämää Lehtoniessä ja Käärmeniessä ennen vanhaan.
Valokuvakopiot ovat kyläyhdistyksen omistuksessa. Alkuperäiskuvat on kerätty kyläläisiltä.

Teksti ja kuva: Vesa Moilanen

Ennätysmäärä perinnekelkkoja lahjoitettiin Varkauden Kotiseutukeskuksen pihapiirissä, jossa tilanne ikuistettiin yhteiskuvaan.

Warkaus-seura ry lahjoitti jälleen perinnekelkkoja tänä vuonna syntyneille varkaute-laisille vauvoille. Tilaisuus pidettiin Varkauden Kotiseutukeskuksella Päiviönsaaren perhepäivänä 7.10.2017, kelkat luovutti Warkaus-seura ry:n puheenjohtaja **Jaakko Ikonen**.
Luovutustilaisuudessa olivat kelkkoja vastaanottamassa seuraavat henkilöt: **Miia Ropponen** (vauva **Tuomas Ropponen**), **Laura Saikkonen** (vauva **Iida Saikkonen**), **Jari Tolvanen** ja **Marianna Turunen** (vauva **Viljami Tolvanen**), **Pinja Pasanen** ja **Homayoun Sharifi** (vauva **Mitra Sharifi**), **Tanja Janhunen** (poikavauva), **Jaana Margit Hirvonen** ja **Tommi Juhani Seppälä** (vauva **Enni Julia Seppälä**), **Heidi ja Mikko Kilpeläinen** (vauva **Meea Inna Jesmina Kilpeläinen**), **Kaisa Moilanen** ja **Jussi Anttonen** (vauva **Ella Anttonen**), **Teemu ja Minna Nissinen** (vauva **Malla Sofia Nissinen**), **Jani Piironen** ja **Mirva Koponen** (vauva **Minja Piironen**), **Miitta Murtope-rä** ja **Jaakko Juvonen** (vauva **Sofiina Juvonen**), **Janne** ja **Saija-Mari Räisänen** (vau-

va **Jasper Räisänen**), **Ulla-Riikka Juvonen** (tyttövauva), **Jouni ja Sini Koponen** (poikavauva), **Paula Toivanen** ja **Tero Ryynä-nen** (vauva **Teijo Ryynänen**), **Sini Korho-nen** (vauva **Sinna Tuomainen**), **Linda Vuorela** ja **Jouni Kotila** (vauva **Aino Koti-la**), **Jenni Tukiainen** ja **Janne Karvinen** (vauva **Milo Karvinen**), **Sirpa Antikainen** ja **Timo Dillström** (lapsenlapsi **Joonas Utriainen**), **Rinja Brorkin** ja **Arttu Haverinen** (vauva **Helmi Haverinen**), **Panu Räsänen** ja **Anne Kilpeläinen** (tyttövauva), **Tia-Maria Hartikainen** ja **Joni Hartikainen** (vauva **Atte Hartikainen**), **Piia Siljamo** ja **Tomi Tuovinen** (tyttövauva), **Ville Miettinen** ja **Niina Immonen** (poikavauva).

Seuraava kelkanjakotilaisuus
Kotiseutukeskus, Wredenkatu 4
lauantaina 2.12.2017
alkaen kello 10.00

Kampikirnu(Kuva:Varkauden museot/Tuomas Toratti)

Tarinaa kirjnusta

Sirpa Ollikainen

Voita ruvettiin Suomessa valmistamaan jo 1500–luvulla, mutta vain kartanoissa ja ta-loissa, joissa oli runsaasti lehmii. Heillekin voi oli harvinaista herkkua, sillä sen val-mistus oli suuritöistä ja hidasta. Astiana oli tiivis tuohikko, jossa oli kansi. Sitä kutsut-tiin tuohikirnuksi.

Mäntäkirnu (Kuva: Varkauden museot/Tuomas Toratti)

1700–luvulla ruvettiin nikkaroimaan ns. mäntäkirnuja, jollainen on Varkauden museon kokoelmien kirjnusta otetussa ohessa olevassa kuvassa. Se valmistettiin kuten muutkin puuesineet, ja tiiviys var-mistettiin vielä metalli- tai juuripannoilla. Kirnun korkeutta piti olla niin, että emän-tä pystyi kirnuamaan selkä suorana. Kir-nun ylälaitaan tehtiin ylöspäin nouseva kä-densiija, jossa oli reikä. Siitä kirnu voitiin ripustaa naulaan.

Muoto oli pyöreä. Sisälle oli mahduttava ylös–alas liikkuva mäntä. Siinä oli pitkä, pyöreä varsi, jonka alapäähän oli kiinnitet-ty pyöreä lapa. Siinä oli reikiä hapatetun kerman loiskumista varten. Kirnuun val-mistettiin kansi, jotta kerma ei roiskuisi ul-kopuolelle. Männän vartta liikutteli kir-nuaja kannen läpäisevästä reiästä ylös–alas.

Mäntäkirnun käyttö vaati käsivoimia ja rasitti selkää. Niinpä kehiteltiin kampikir-nu. Se oli tynnyrin kokoinen ja muotoinen, mutta molemmat päät oli tasattu. Tynnyrin tiiviys oli varmistettu metallivanteilla. Si-sälle keskelle oli asennettu akseli, johon keskelle poikittain oli kiinnitetty reiällinen

lapa. Akselin ulkopuolella oli siihen kiinni-tetty veivi, jota kirnuaja pyöritti kirjnutes-saan hapatettua kermaa. Käsivoimia tarvittiin, mutta työn voi tehdä istuallaan.

Kirnusipa kummalla kirjnulla tahansa, niin kirjnun puhtaus oli tärkeä. Kirnuami-sen jälkeen se tyhjennettiin tarkoin synty-neistä voikertymistä ja erottuneesta happa-masta kermasta, jota kutsutaan kirjnupii-mäksi.

Sitten kirnu huuhdeltiin kylmällä tai haalealla vedellä, joka vielä otettiin talteen kirjnupiimän jatkeeksi tai ruoanlaittoon. Puiset välineet pestiin harjalla kalkkivettä, -maitoa tai -velliä pesuaineena käyttäen. Pesu- ja huuhteluveden oli oltava kuumaa, viimeisen kiehuva.

Näin puusta hävisi hapan haju, ja puu pysyi valkoisena ja kovana.

Kun separaattori keksittiin 1870-luvul-la, voim valmistus helpottui. Separattori erottaa maidosta kerman, joka valuu toises-ta putkesta pois koneesta. Toisesta putkesta valuu rasvaton maito eli kurri. Käsivoimia tarvitaan separaattorinkin pyörittämiseen. Maidon erottelu oli tehtävä jokaisen lypsyn jälkeen, siis aamuin ja illoin. Jo aiemmin oli syntynyt meijerilaitos.

Jos lypettäviä oli enemmän ja päätettiin liittyä meijerin asiakkaaksi, kotiin jätettiin täysmaitoa juonti- ja käyttötarpeiksi. Mei-jeristä voitiin tilata ”maitotiliä” vastaan kaikkia maitotaloustuotteita.

Monet pientilat eivät voineet tai halun-neet liittyä meijerin asiakkaaksi. Huokea margariini korvasi voim, mutta herkutte-luun sitä haluttiin. Kauppoihin ilmestyi sekä lasisia että metallisia pieniä pöytäkir-nuja herkuttelukäyttäjille.

Lapsuudessa vietin kesiä mummolassa maalla. Siellä sain kokeilla mäntäkirnulla kir-nuamista tuolilla seisoen, mutta eihän siitä mitään tullut. Kampikirnun pyörittäminen tuli kyllä tutuksi. Siinä kului aikaa minulta n. 2½ –3 tuntia. Separattorin pyörittämiseen kului 1½–2 tuntia. Omia muistoja!

Nykyisin pientä mäntäkirnua käytetään koristeena tai esim. sateenvarjo-, makkara-tikku- tai muuna telineenä. Alkuperäinen käyttötarkoitus lienee unohtunut.

Lähteet:
Emännän tietokirja osat 2–4, toim. Mandi Hannula e.a. Porvoo 1939.
Wikipedia

Varkaus satavuotiaassa Suomessa

Hannu Itkonen (toim.)

Varkaus satavuotiaassa Suomessa –kirja

Varkaus satavuotiaassa Suomessa –kirjan julkaisuseminaari
Warkaus–salissa torstaina 30.11.2017 klo 13.

Ennakkotilauksia kirjasta ottaa vastaan
Muusan Kirjakauppa, Ahlströminkatu 10, 78250 Varkaus, puh. 017 5522750.

Kirjaa myy julkaisun jälkeen Muusan Kirjakauppa.
Kaikille avoin ja ilmainen juhlaulkaisutilaisuus.

Kaikilla on oikeus kotiseutuun

Julkilausuma

Suomen Kotiseutuliiton vuosikokous
11.8.2017

Yhä globaalimmassa maailmassa niin maa-hanmuutto kuin maassamuuttokin ovat li-sääntyneet. Yhä useammalla on useita asuinpaikkoja ja sitä myötä monia kotiseu-tuja.

Jokaisella on oltava oikeus tulla hyväk-sytyksi sillä seudulla, jolla asuu ja tuntee olonsa turvalliseksi. Kulttuurinen moni-naisuus rikastuttaa kotiseutuja. Kaikilla on oltava oikeus olla osa yhteiskuntaa ja vai-kuttaa asuinalueeseensa.

Suomen Kotiseutuliiton vuosikokouksen Jyväskylässä perjantaina 11. elokuuta anta-ma julkilausuma pohjautuu Kotiseutuliiton toiminnan päälinjoihin, jotka ovat kulttuu-risesti monimuotoinen Suomi ja suomalai-

suus, asukkaiden osallisuuden vahvistami-nen sekä uudet toimintamuodot kotiseutu-työssä. Etenkin näiden teemojen alla Koti-seutuliitto tarkastelee, tukee ja tuo esille kotiseututyötä 100-vuotiaassa Suomessa.

Suomen Kotiseutuliitto on kotiseutu-työn valtakunnallinen keskusjärjestö ja maamme suurin kulttuurialan kansalaisjär-jestö.

Kotiseutuliiton yhdistysjäsenkentässä toimii yli 150 000 aktiivista kansalaista. Kotiseutuliitto on aktiivinen paikallisuu-den puolestapuhuja, joka edistää moni-muotoista suomalaista kulttuuria ja paikal-liskulttuurien arvostusta sekä kehittää ja tukee kotiseututyötä.

Kotiseutuliitto vastaa myös seurantalo-jen korjausavustuksen jaosta ja tarjoaa asiantuntija-apua seurantaloiden korjauksiin liittyvissä kysymyksissä.